

СРПСКИ ТЕХНИЧКИ ЛИСТ

ОРГАН УДРУЖЕЊА СРПСКИХ ИНЖЕЊЕРА И АРХИТЕКТА

САДРЖАЈ: Регулација Београд. Ј. Т. С. стр. 385. Странац пише Д. Т. Леко архитекта стр 386. Предлог за преправку главне дуваљке огњишта тендерске кошнице теретни лотомотива серија 51—73 (наставак) пише Милан Гребенаровић дим. маш. инжињер. стр. 387. Пројекат закон уређењу Министарства Грађвина стр. 389. Снабдевање водом и хитијена у Италији од Ст. Јос. спр. 399 -- Белешке стр. 400— Вестистр. 500.

Регулација Београда.

—:—

У претходном чланку напоменули смо како наше шеталиште Калемегдан нема врло примамљив изглед са савске стране јер му је падина неуређена. Али не само Калемегдан већ и цело савско пристаниште чини утисак врло мизеран.

Чудновато је да смо ми Срби имали неку врсту одвратности према води. Ни једна фасада оног блока дуж Саве није окренута води, већ све грађевине гледају у уску улицу којом се гуши саобраћај. Са савске стране су се до скоро изливали канали и била су сметлишта.

У опште кад се ма с које стране дође у Београд, Београд чини утисак неуређене вароши.

Кад дођете железницом у Београд и уђете у варош, ви се разочарате. После дивне слике коју видите са савског моста или из Земуна, пред вама се појави улица у којој видите неколико тараба па затим улица која води ка министарству војном. Ту наспрам хотел Оријента стоји кафана „Добро Јутро“ и поред ње ћебаџиница, десно касарна а лево неки на силу парк.

Сам хотел Оријент ми изгледа као символ српске непомирљивости. Два суседа нису се могла погодити о откупу земљишта, које је преостало приликом просецања улице, па је зато Хотел Оријент споља којекако грађевина, али на рогљу се заострио у клис.

Нема власти или нема законске силе која би те односе уредила, нема могућности да се у интересу напретка вароши, њеног улепша-

ња и уређења принуде сопственици да ураде што је и у интересу њиховом сопственом и варошком. Поменута улица просечена је пре 25 година и кафаница код Добро Јутро још стоји онаква каква је била.

Овакви односи не налазе се по другим варошима ни у случају да је железничка станица далеко ван вароши.

Надати се, да ће се бар на савском пристаништу поправити све кад се буде израдио досад тако озлоглашени кеј.

Али и при пројектовању кеја нико није дао ни најопштијег наговештаја о томе, како га треба снабдети грађевинама. За ово хвала Богу још није доцкан. Онај коме буде пало у део да настави започете радове око преправке пројекта или самог извршења кеја, моћи ће лако попунити поменути недостатак; и ми можемо још доживети срећу, да нам кеј буде тако уређен, како ће се и у детаљу оправдати глас који ужива Београд као лепа варош по свом орографском и хидрографском положају.

Како ће бити са прилазом ка железничкој станици то Бог свети зна. Ако се буде напредовало по корак за 25 година, онда ће кроз врло дуг низ година Београд у том погледу бити и остати сиромашан и неугледан.

Из досад можда и без реда наведених факата и мисли биће свакоме јасно, да је за уређење Београда потребно много рада, много знања и много искуства, ако се хоће, да се од Београда створи варош каква треба да буде, варош која заслужује име престонице, варош која би била средиште културе целог српства.

Али поред свега знања, искуства и вред-

ноће потребно је да притекну у помоћ још два фактора: законодавство и прегаоштво самих грађана.

Закон треба да одрешу руке извршној власти како би се могла решавати брзо и правилно сва замршена питања, регулацији која се појаве. Мислимо да ће се читаоци сетити једног примера од пре осам година, који најбоље карактерише правне односе у нашој престоници.

Као што је познато Грантовац се за 8 година подигао сасвим из основа. Пре 9 година постојала је ту само Ђирићева вила. Она је дуго стајала усамљена; а тих година подижу два грађанина своје куће једно до друго. Пре тога обојица моле полицију и општину да им се прода земљиште које по регулацији мора њима припасти. Општина и полиција пуне две године пре зидања тих зграда и пуних 9 година после тога **не може да нађе сопственика тог земљишта**, а међутим тај сопственик долазиу општину и полицију које зато време **истом сопственику издају преко 100 тапија**. Сопственик је странац и заклоњен бандером иностраног посланства; а Срби грађани остављени су на милост и немилост дотичног странца. Они му подижу цену имања, богате га и као награду за то ставља им се сад нож под грло. Странац сад тражи накнаду за заузето земљиште толико колико није коштао цело остали четири пута већи плац. И сад ће наступити ово: Срби грађани Београда остаће без куће а странац — он ће бити награђен зато што се умео сакрити те га ни општина ни полиција није могла наћи, кад је он потврђивао 100 тапија у општини и полицији.

Даље. За Београд је прописано да најмања висина спрата буде 3 метра. У Паризу и по француским градовима већим од Београда допуштена је висина спрата и 2,70 м. Тамо свет живи збијеније но у Београду. А како се лепе грађевине могу подићи с тако скромним висинама спратова може видети свако н. пр. у Nouvelles Annales de la Construction. Велика висина спратова поред тога што поскупљује знатно грађевину (овде у размери око: 10:9) има и других економских незгода: Теже се загревају, кад су мале собе, онда су собе врло непријатне за живљење јер су им зидови усправни виши но што су дугачки, теже их је пајати, виши су па и скупљи прозори и т. д.

Па не само то, већ траже да и периметрице буду високе најмање три метра.

Захтевају се камени степени који коштају минимум 18 динара дужни метар. Па

како је прописана најмања шир. степена 1,30 кошта сам степеник код двоспратних кућа $1,55 \cdot 18 \cdot 0,22 = 620$ динара, без подеста и гелендера а с овима преко 1000 динара.

Под оваквим приликама тешко је подизати грађевине Капиталисте, који могу издржати ову скупоћу, моћиће и зидати. Али ће они тражити ренту на уложени капитал, дизаће кирије. Данас у Београду не може се добити иоле пристојан стан без 100—120 динара месечне кирије, а то је половина плате чиновника који су изнад средњих.

Хоће ли нова техничка општинска управа схватити сву тешкоћу задатка и сву тежину одговорности коју узима насе? надајмо се!

Али мени изгледа да се слабо имамо чему надати од законодавног фактора поред свих 60 факултетски образованих чланова, јер тај фактор је мађијски расположен према сиротом Београду.

Ј. Т. С.

СТРАНАЦ.

Ужи одбор („грађевинска секција“) општине предложио је два кандидата за место директора свих техничких одељења у престоничкој општини. Оба су кандидата странци и то: г. Герлах, архитекта из Берлина и г. Леже, инжењер из Париза.

Писац ових редова, случајно је наишао, у једном берлинском часопису, на неке појединости о г. Герлаху, том најолбилнијем кандидату за директора, који не иду у прилог његови стручних способности.

Пошто г. Герлах у својој пријави општини нашој, свакојачо није се дотакао тих појединости, то сматрамо за потребно да их ми изнесемо у следећем.

1. Г. Герлах не мари да следује на утакмицама за уређење градова, које су сада тако учестане у Германији.

2. У познатој утакмици „Gross-Berlin“, г. Герлах је остао непознат, ну зато, испод жита, израдио је план за парцелисање темпелхофског поља у Берлину, са којим хоће зеленашки (Schacherwirtschaft) да тргује пруско Министарство војно, у пркос противљењу берлинске општине, која је пом. утакмицом добила изврсно разрађене планове за то поље.

Треба знати, да исто као код нас и у Прусској постоје сличне неприлике, по којима државна влада и престоничка општина стоје у односу два противника, крвно завађена тabora.¹⁾

1.) „Der Selbsterhaltungstrieb verbietet der Grossstadtbevölkerung es länger noch zu übersehen, dass Staatsregierung und Grossstadtverwaltung fortgesetzt gegeneinander regieren wie feindliche Rivalen“.

Г. Герлах у Берлину, у својој домовини био је у табору државне владе а на штету берлинске општине; сад у Београду хоће да мења улогу. — Наравно принципи падају где је у питању — ајлук! — — — —

3. План г. Герлаха за темпелхофско поље у Берлину, са свим је одбачен од стручне критике „нове и старе школе“. Један критичар (нове школе) том приликом је тврдио, да је тај план постао под утицајем „аветињског“ Штибена.²⁾

Г. грађ. саветник Штибен (учитељ „старе школе“), не само да се оградио од тога као да је утицао на план Герлахов, већ у својој исправци на горње тврђење критичарево, вели да је више пута имао прилике да се изрази против плана Герлаховог („... sondern habe mich wiederholt gegen ihn ausgesprochen“.)

Дакле овај план г. Герлаха најодсудније се одбацује од свију стручњака и нове и старе школе“,

4. Г. Герлах почео је да извршује уређење јужног терена општине Шенеберг. па му је тај посао сада **одузет**³⁾ — ваљада зато што се спрема да усрећи општину веселе наше престонице!

Овоме нетреба даљег коментара и ми ни речи више по овоме не бисмо трошили, да се поштовани г. председник наше дичне престонице, не носи мишљу, да ако не успе сада по овом стечају, да себи за директора доведе странца, — да ће се обратити директно дотичним владама с молбом, да га оне кандидују.— Међутим по горњем могло би се закључити, да ће г. Герлах од пруске владе добити најлепше препоруке.

Дакле свакојачко г. председник хоће, по сваку цену и без поговора **странца**, зато би била дужност Удружења Српских Инжењера и Архитекта, да од општине београдске, пре извршења избора за место директора, тражи дотичне пријаве странаца и да по њима донесе своје педантно разрађено мишљење, на основи прибављених веродостојних и брижљиво проштудованих података.

Случај са г. Герлахом изазива стра-

2) „Vergleicht man diesen Plan des ersten Preisträgers im Wettbewerb Gross-Berlin mit dem Aufteilungsprojekt, das unter dem Einfluss des gespenstigen Baurats Stübßen für das Kregsmministerium ausgearbeitet worden ist (vom Baurat Gerlach), so sieht man gleich, dass sich beide Arbeiten un erscheiden wie gut und schlecht“.

3) „Plan vom Baurat Gerlach, dem soeben die Bebauung des Schöneberger Südgeländes entzogen worden ist, was nicht eben ein Vertrauensvotum ist.“

ховање, да за директора техничких одељењу наше општине, не дође странац, који је а својој домовини постао немогућ.

Потписати и овом приликом изјављује, да повлачи своју пријаву, коју је поднео општини по расписаном стечају за место директора.

Београд 17 Децембра 1910.

Д. Т. Леко
архитекта

Предлог за преправку главне дуваљке — Blasrohr, Konus, — огњишта и тендерске кочнице теретних локомотива серија 51 — 73.

— Пише Милан Гребенаровић, диплом.

МАШИНСКИ ИНЖЕЊЕР. —

— Продужење —

Ако се у једначини 14 а.) ставе за М и N њихове раније вредности, добиће се :

$$\frac{p_b - p_x}{p_a - p_x} = \frac{2 \cdot \left[\frac{1 + 2 \cdot C \cdot R^2 \cdot \varphi^2}{4 \cdot B \cdot C \cdot R \cdot \varphi} \frac{1}{2 \cdot \psi \cdot C \cdot R} \right] + 1}{2 \cdot \frac{1}{4 \cdot \varphi \cdot C^2 \cdot R^2}}$$

или $\frac{p_b - p_x}{p_a - p_x} = \frac{1 + 2 \cdot C \cdot R^2 \cdot \varphi^2}{2 \cdot B} + 2 \cdot C^2 \cdot R^2 \cdot \varphi^2$

Ако се R и B замене са њиховим ранијим вредностима, добиће се:

$$\frac{p_b - p_x}{p_a - p_x} = \frac{1 + 2 \cdot C \cdot \varphi^2 \cdot \left(\frac{f_r}{f_s}\right)^2}{2 \cdot \frac{\alpha \cdot f_b}{f_s}} + 2 \cdot \varphi^2 \cdot C^2 \cdot \left(\frac{f_r}{f_s}\right)^2 \dots \dots \dots 16)$$

$2 \cdot \varphi^2 \cdot C^2 \cdot \left(\frac{f_r}{f_s}\right)^2$ може се потпуно изоставити јер

је веома мало према $\frac{1 + 2 \cdot C \cdot \varphi^2 \cdot \left(\frac{f_r}{f_s}\right)^2}{2 \cdot \frac{\alpha \cdot f_b}{f_s}}$

и тада једначина 16.) гласи :

$$\frac{p_b - p_x}{p_a - p_x} = \frac{f_s}{2 \cdot \alpha \cdot f_b} \cdot \left[1 + 2 \cdot C \cdot \varphi^2 \cdot \left(\frac{f_r}{f_s}\right)^2 \right] 17.$$

Да бисмо прорачунали количину гасова, коју израђена пара са собом из димњаче повлачи, поделимо вредност за Q са вредношћу за D из једначина 2.) и 3.) и добићемо:

$$\frac{Q}{D} = \varphi \frac{f_r}{\alpha \cdot f_b} \cdot \sqrt{\frac{p_a - p_x}{p_b - p_x}}$$

или, ако се из једначине 17.) унесе у ову последњу једначину вредност за

$$\frac{p_a - p_x}{p_b - p_x}, \text{ добиће се:}$$

$$\frac{Q}{D} = \alpha \cdot \frac{f_r}{\varphi \cdot f_b} \sqrt{\frac{2 \cdot \alpha \cdot f_b}{f_s} \cdot \frac{1}{1 + 2 \cdot C \cdot \varphi^2 \left(\frac{f_r}{f_s}\right)^2}}$$

а из овога :

$$\frac{Q}{D} = \sqrt{\frac{\frac{f_s}{\alpha \cdot f_b}}{\frac{1}{2 \cdot \varphi^2} \cdot \left(\frac{f_s}{f_r}\right)^2 + \dots}} \dots \dots \dots 18.)$$

Од једначине 18.) тачније су следеће једначине од Цајнера [19.)] и Гровеа [20.)]:

$$\frac{Q}{D} = \sqrt{\frac{\frac{f_s}{\alpha \cdot f_b} - C}{\frac{1}{2 \cdot \varphi^2} \cdot \left(\frac{f_s}{f_r}\right)^2 + C}} \dots \dots \dots \text{Цајнер 19.)}$$

$$\frac{Q}{D} = \sqrt{\frac{\frac{f_s}{\alpha \cdot f_b} - C}{\frac{1}{2 \cdot \varphi^2} \cdot \left(\frac{f_s}{f_r}\right)^2 + \frac{C \cdot f_s}{\alpha \cdot f_r} + C}} \dots \dots \dots \text{Грове 20.)}$$

Ако се сравне једначине 19.) и 20.) са једначином 18.) увидеће се да ова последња даје веће резултате. Тако н, пр. нека је за коничне димњаке:

$$\frac{f_s}{\alpha \cdot f_b} = 9,2; \varphi = \frac{1}{3}; \frac{f_s}{f_r} = 0,36 \text{ и } C = 0,6 \text{ онда се добија:}$$

$$\frac{Q}{D} = 2,78 \text{ према једначини 18.)}$$

$$\frac{Q}{D} = 2,69 \text{ према једначини 19.)}$$

$$\frac{Q}{D} = 2,60 \text{ према једначини 20.)}$$

што ће рећи да један килограм израђене паре повлачи са собом из димњаче 2,78 кгр. одн. 2,69, кгр. одн. 2,60, кгр. гасова. Изналажење тачне вредности квоциента $\frac{Q}{D}$ није могуће из разлога тога, што је

несигурна вредност φ . Пошто се φ у једначинама 18.) 19.) и 20.) појављује са квадратом, то незнатне промене вредности φ јако утичу на вредност квоциента Q/D. Тако на пр. ако се узме да је место

$$\varphi = \frac{1}{2} \text{ } \varphi = \frac{3}{10} = \frac{1}{3,33}, \text{ онда се за } \varphi = \frac{3}{10}$$

$$\text{добија из једначине 18.) да је: } \frac{Q}{D} = 2,64$$

док се међутим за $\varphi = \frac{1}{3}$ из исте једначине добија

$$\text{да је } \frac{Q}{D} = 2,78$$

Што се тиче регулисавања промаје, познато је: да кад би степен добротe котла био константан, онда би при већој или мањој потрошњи паре израђена пара повлачила са собом већу или мању количину ваздуха. Но пошто се јачим или слабијим сагоревањем угља мења и степен добротe котла, то су за регулисавање промаје потребна нарочита средства.

Из једначине 18.) увиђа се да се тежина гасова, коју један килограм израђене паре са собом повлачи, не мења кад се не мењају вредности f_b, f_r, f_s, φ и C и да промена напона, са којим израђена пара напушта конус, не утиче на промену вредности квоциента $\frac{Q}{D}$. Из исте једначине 18.) увиђа се да се може изазвати промена вредности квоциента $\frac{Q}{D}$ променом вредности f_b, f_s, f_r , и φ , дакле променом попречног пресека: 1. горњег отвора конуса 2. димњака; 3. водогрејних цеви и 4. променом отпора на које гасови наилазе на своме путу до изласка из димњака.

Из једначине 18.) увиђа се да се, са смањивањем горњег отвора конуса, дакле са смањивањем вредност f_b повећава вредност квоциента $\frac{Q}{D}$, а према томе повећава се и продукција паре у котлу. Но са смањивањем горњег отвора конуса смањује се и корисан рад паре у цилиндрима: јер се повећава контрапритисак — Gegendrúck — на клип.

Регулисавање промаје, са мењањем отвора димњака или са мењањем попречног пресека водогрејних цеви није у пракси нашло примену. Регулисавање промаје помоћу промене φ бива у пракси обично јачим или слабијим отварањем клапна на пепеоницама, а ређи јачим или слабијим набацивањем горива на огњиштима.

Да би предочили утицај промене вредности f_b и φ на вредност квоциента $\frac{Q}{D}$ узмимо да је f_b

$= 1$ и $f_b = \frac{1}{2}$ за $f_b = \frac{1}{2}$ излази да је вредност кво-

циента $\frac{Q}{D}$ за 1,4 пута већа од вредности квоциента

$\frac{Q}{D}$ за $f_b = 1$ т. ј. један килограм израђене паре повлачи са собом при упола отвореном конусу за 1,4 пута већу количину гасова од оне, коју један килограм израђене паре повлачи при потпуно отвореном конусу.

Ако у једначини 18) унесемо вредност $\varphi = 0,25; 0,3$ и $0,35$ и ако је $\frac{f_s}{a \cdot f_b} = 9,2; \frac{f_s}{f_r} = 0,36$ и $C = 0,6$ (по Грасхофу) онда се добија да је:

$$\frac{Q}{D} = 2,37 \text{ за } \varphi = 0,25$$

$$\frac{Q}{D} = 2,64 \text{ за } \varphi = 0,3$$

$$\frac{Q}{D} = 2,85 \text{ за } \varphi = 0,35$$

Што се тиче најподеснијег пречника димњака, увиђа се из једначине 19.) или 20.) да једној машини мора одговарати један одређен попречан пресек f_s димњака, са чијом вредношћу и квоциент $\frac{Q}{D}$ добија максималну вредност. Дакле кад је попречан пресек димњака такав, да један килограм израђене паре повлачи са собом највећу количину гасова, онда се такав димњак има сматрати као најподеснији за дотичну машину.

Квоциент $\frac{Q}{D}$ раван је нули кад је вредност f_s равна или $C \cdot \varphi \cdot f_b$ или ∞ ; а вредности за f_s које се налазе између ових граница, дају коначне позитивне резултате. Пошто мора бити $f_s > \varphi \cdot f_b$; то су вредности за f_s , које су мање од $\varphi \cdot f_b$ без значајне.
(Наставиће се)

НОВ ЗАКОН.

Господин Министар Грађевина актом својим од 20. дец. 1910 год. Бр. 10 666 изволео је упутити Удружењу пројекат закона о уређењу Министарства Грађевина с позивом, да пројекат проучи и до 1. јан. 1911. год. поднесе Господину Министру своје мишљење.

Саопштавајући нашим читаоцима и члановима Удружења овај пројекат, молимо чланове Удружења, да проуче пројекат и ако имају каквих примедба, да нам исте што пре доставе, како бисмо их могли средити и до 1. јан. предати Г. Министру.

Пројекат закона о уређењу Министарства Грађевина.

1. Круг рада и састав Министарства Грађевина.

Чл. 1.

У круг рада Министарства Грађевина спада:

1) Пројектовање, израда и одржавање свих јавних путова, мостова и гређевина државних, епархијских школских области, окружних и среских. Од овога се изузимају све војне грађевине у опште сем војних путова, чије пројектовање израда и одржавање спада у круг рада Министарства Грађевина.

2. Вођење надзора над пројектовањем, грађењем и одржавањем свих општинских грађевина и путова.

3. Вођење надзора над пројектовањем грађењем и одржавањем свију грађевинских предузећа у земљи која су намењена јавној употреби као што су: позоришне и концертне зграде, јавна купатила, све грађевине за становање по бањама и т. д. за што ће Министар Грађевина прописати нарочити правилник за грађење истих, што ће силу закона имати.

4. Вођење надзора над пројектовањем, грађењем и експлоатацијом свих предузећа са машинским и електротехничким постројењима, за што ће се Краљевом уредбом на предлог Министра Грађевина прописати нарочити правилник о грађењу и експлоатацији истих, ради личне и имовне безбедности, што ће силу закона имати.

5. Регулација вароши и варошица и бања, подизање приватних зграда у њима према нарочитим законима о томе.

6. Вођење надзора над јавним радом самоуправних окружних среских и општинских инжењера архитекта.

7. Вођење надзора над јавним радом приватних инжењера — архитекта у јавној пракси и

8. Вођење надзора над јавним радом грађевинара — предузимача свих јавних грађевина побројаних у тачкама 1, 2, 3, и 4 овог члана.

Чл. 2.

Министарство Грађевина састављају:

- 1^о Опште одељење;
- 2^о Инжењерско одељење;
- 3^о Архитектонско одељење; и
- 4^о Рачунско одељење.

При Министарству Грађевина постоји и Грађевински Савет.

По окрузима и градовима постоје:

1. Грађевинске инспекције и Грађевинске секције;

2. Самоуправни окружни, срески и општински, инжењери и архитекте;

3. Овлашћени цивилни инжењери и архитекте; и.

4. Овлашћени грађевинари.

Под управом Министра Грађевина стоји и Дирекција Српских Државних Железница и Поштанско телеграфско одељење, у којима се послови свршавају према нарочитим законима о њиховом уређењу.

1. Круг рада и састав одељења Министарства Грађевина Грађевин. Савета и Грађевин инжењерија и секција.

Чл. 3.

Опште одељење.

У овоме одељењу свршавају се сви послови опште административни као: постављања, размештаји унапређења, награде, одликовања, казне, пензиновање, оставке, уговори, експропријације, осуства, молбе и жалбе и решења по разним питањима итд.

Ово одељење управља пословодством и архивом.

Лични састав овог одељења је:

1. Начелник

1 Правни референт

2 Секретара, од којих је један инжењер,

1 или 2 архивара

1 експедитор и потребан број административних чиновника, писара и практиканата.

Начелник општег одељења управља општим радом у Министарству и управник је Министрове канцеларије.

Чл. 4.

Инжењерско одељење

У овом се одељењу свршавају сви технички послови, који се односе на грађење а спадају у круг рада инжењерске, геодетске, и техничко-машинске струке као што су: сувоземни путови, мостови и грађевине на води, утврђивање и обезбеђење обала, регулисање река, канализација, регулисање насељених места и бања, премеравање земљишта, машинске инсталације за индустријске цели и т. д.

Лични је састав овог одељења:

1 начелник инжењер

3 инспектора инжењера

1 секретар инжењер, и потребан број инжењера, подинжењера, административних чиновника, писара, техничких дијурниста, цртача и практиканата.

Чл. 5.

Архитектонско одељење.

У овоме се одељењу свршавају сви технички послови, који се односе на грађевине а спадају у архитектонску струку, као што су: зграде за јавна надлештва, зграде за обитавање или какву јавну у-

потребу, цркве, споменици, канализација имања и т. д.

Лични је састав овог одељења:

1. начелник архитекта

2. инспектора архитекте

1, секретар архитекта, и потребни број архитекта, подархитекта, административних чиновника, писара, техничких дијурниста, цртача и практиканата

Чл. 6.

Рачунско одељење.

Ово одељење стара се о свима кредитима Министарства Грађевина и споразумно са осталим одељењима склапа пројекат државног буџета по струци Министарства Грађевина. Оно прикупља цене и анализе грађевинског материјала и рада, испитује предрачуна грађевинских пројеката, саставља погодбене услове, држи, наређује и оцењује лици тације, прегледа довршене грађевине, склапа и испитује рачуне довршених грађевина, набавља, prima и издаје све потребне ствари и о њима води инвентаре, а поред тога ово одељење наређује исплате и све рачуноводне, књиговодне и грађевинско статистичке послове.

Оно управља књижношћом и геодетским кабинетом.

Лични је састав овог одељења:

1 Начелник инжењер или архитекта

1 инспектор инжењер или архитекта

потребан број инжењера, архитекта, подинжењера и подархитекта,

1 секретар инжењер или архитекта

1 књижничар и чувар геодетског кабинета у рангу секретара,

1 чувар материјала и ствари,

1 благајник,

1 књиговођа, и

потребан број административних чиновника, писара и практиканата.

Чл. 7.

Инжењерско, архитектонско и рачунско одељење могу се поделити у два и више одсека, према потреби. Сваки од тих одсека имаће свога шефа и потребно особље за рад.

Деобу одељења на одсеке и ближе одредбе о унутрашњем раду у одељењима и одељцима прapисаће Министар Грађевина.

Чл. 8.

Грађевински Савет.

Грађевински Савет даје своје мишљење о техничким питањима већег значаја, која се појављују у Министарству Грађевина или другом коме Министарству, а у којима од Савета затражи Министар Грађевина мишљење пре но што донесе своје решење.

Све пројекте закона тичући се грађевинске струке као и пројекте за уредбе, правилнике, наредбе и упуства која прописује Министар Грађевина на основи овлашћења појединих грађевинских закона упућиваће Министар Грађевина Грађевинском Савету на мишљење пре но што по истима донесе своје решење.

Исто тако упућиваће Министар Грађевина Грађевинском Савету на мишљење све предмете о избору пријављених кандидата за државне питомце по техничкој струци и буџету Министарства Грађевина.

Чл. 9.

Грађевински Савет састављају:

а) Председник, који мора бити дипломирани техничар, и чланови:

б) четири начелника одељења и правни референт;

в) седам техничара стручњака и то:

два инжењера за путове и мостове;

један инжењер хидротехничар.

два архитекта,

један машински инжењер и

један инжењер електротехничар

г) један касациони судија

д) један изасланик министарства за чију се потребу грађевина подиже, или на које се питање односи, и

ђ) пројектант грађевинског пројекта, који се у Савету претреса.

Председника, седам техничара стручњака, и касационог судију као и заменика председника, пет техничара стручњака и касац. судије, поставља Краљ указом на предлог Министра Грађевина а на три године.

Начелници одељења и правни референт чланови су Савета по своме положају, а изасланика одређује дотично Министарство по потреби за сваку прилику.

Изасланици Министарства и пројектанти само су објашњавајући чланови.

Пословођу — секретара Савета одређује на три године Министар Грађевина.

Чл. 10.

Грађевинске инспекције.

За вршење задатака Министарства Грађевина како по државним потребама, тако и по потребама појединих епархијских и школских области, округа и среза за које је оно позвано Чл. 1. и 2. овога закона, постоје грађевинске инспекције, као засебна виша државна грађевинска надлештва.

Цела територија Краљевине Србије подељена је на шест грађевинских инспекција и то:

а) I-та Моравска Грађевинска инспекција коју састављају окрузи: нишки, врањски, топлички и пиротски са седиштем инспекције у Нишу.

б) II-та Тимочка грађевинска инспекција коју састављају окрузи: тимочки и крајински, са седиштем инспекције у Зајечару.

в) III-та Подринска Грађевинска инспекција коју састављају окрузи: подрински и ваљевски, са седиштем инспекције у Ваљеву.

г) IV-та. Подунавска грађевинска инспекција коју састављају окрузи београдски, смедеревски и пожаревачки, са седиштем инспекције у Пожаревцу.

д) V-та Шумадијска грађевин. инспекција коју састављају окрузи: крагујевачки, моравски и крушевачки, са седиштем инспекције у Крагујевцу, и

ђ) VI-та Рудничка грађевинска инспекција коју састављају окрузи: чачански, руднички и ужички са седиштем инспекције у Чачку.

Лични је састав грађевинских инспекција:

1 грађевински инспектор,

1 инжењер и 1 архитект,

1 писар,

1 цртач, и

1 практикант.

Чл. 11.

Грађевинске инспекције стоје под управом Министра Грађевина, од кога добијају и врше наредбе.

Чл. 12.

Грађевинске инспекције деле се најмање на онолико грађевинских секција, колико округа има под својом управом дотична инспекција, тако да у свима окрузима има најмање по један секциони инжењер и један подинжењер а по потреби и један архитекта или подархитекта са потребним бројем цртача, писара и практиканата.

Престоница Београд има своју засебну Грађевинску секцију са потребним бројем техничког и осталог особља.

Секциони инжењери носе назив државни секциони инжењери, а надлештво, у коме врше дужност носи назив: Државна Грађевинска Секција Ниш, Београд и т. д.

Чл. 13.

Грађевински инспектор је стручни и административни шеф грађевинске струке и старшина канцеларија Државних Грађевинских Секција у својој инспекцији.

Грађевинског инспектора кад је на путу, одсуству или боловању и т. д. у свему заступа инжењер или архитекта, који се налази на служби при самој инспекцији.

Чл. 14.

Дужности грађевинских инспекција ове су:

1.— Да извршују све наредбе Министра Грађевина, које се према постојећим законима односе на грађевинску струку у земљи.

2.— Да контролишу радове на државним епархијским и школских области, окружним среским и општинским грађевинама, и да о нађеноме стању ствари извештавају како Министра Грађевина тако и стални окружни и срески одбор, у колико се овога тиче према закону о уређењу округа и срезова од 1905 год.

3.— Да контролишу и издају наредбе да се све грађевине државне, епархијске и школских области, окружне и среске а по потреби и општинске извршују тачно и солидно по одобренним пројектима, предрачунима и уговорима.

4.— Да прегледају, поправљају и одобравају све пројекте и предрачуне за подизање нових и оправке постојећих грађевина о трошку епархијском, школских области, округа, среза или општине, а којих вредност не прелази суму од 5000.— динара.

5.— Да дају окружном одбору сва потребна упутства за склапање услова и уговора за подизање свих нових и оправку свију постојећих грађевина.

6. да се уверавају о свима потребним изменама при подизању нових и оправкама постојећих јавних грађевина, било да ове измене предлажу стални окружни одбори, државне грађевинске секције или самоуправни окружни инжењери о чему подносе реферат Министру Грађевина, односно сталном окр. одбору.

7. Да према закону о подизању јавних грађевина одобравају пројекте и предрачуне за подизање нових и оправку постојећих државних грађевина до суме од 1000 дин, пошто претходно издејствују потребан кредит из буџета Министарства Грађевина.

8. Да одређују и држе лицитације за израду нових и оправку постојећих држав. грађевина кад вредност истих не прелази 5000 дин. да су једним својим чланом увек заступљени при држању лицитација за давање у израду нових и оправку постојећих државних, епархијских и школских области, окружних и среских и општинских грађевина, кад вредност истих прелази суму од 5000.— дин.

9. Да прегледају, примају и колаудују извршене нове и оправке постојећих државних грађевина кад вредност истих не прелази суму од 2000. динара.

10. Да суделују при прегледу, пријему и колаудовању епархијских школских области, окружних, среских и општинских нових и оправкама постојећих грађевина средством једнога од својих чланова, који ће имати решавајући глас када вредност истих прелази суму од 2000. дин.

11. Да дају Министру Грађевина мишљење о категорисању свих јавних путова као и о главним правцима и детаљним трасама нових државних окружних, среских и војних путова као и о њиховим изменама.

12. Да разматрају молбе и жалбе приватних лица, појединих корпорација, села и општина, које се односе на правац положених траса путова, на експропријацију заузетих земљишта и т. д. и о нађеноме стању да подносе извештај Министру Грађевина.

13. Да мотре да се сви државни, војни и окружни путови и мостови на њима у кругу инспекције непрекидно одржавају у добром и за саобраћај сигурном стању и да потребне захтеве у погледу оправка достављају Министру Грађевина односно дотичном сталном окружном одбору и окружном начелнику.

14. Да контролишу просецање и израду нових државних, војних и окружних путова и уверавају се како о доброту њихове израде тако и о томе, да ли су трасе путова тачно и правилно обележене на терену по одобреном пројекту, и да о томе извештавају Министра Грађевина, дотичне окружне одборе и окружног начелника.

15. Да сталним окружним одборима даје на захтев потребна обавештења о буџету по грађевинској струци.

16. Да контролишу рад окружних самоуправних инжењера и да о нађеном стању извештавају Министра Грађевина, сталне окружне одборе и окруж. начелника.

17. Да воде надзор над свима постојећим државним, епархијским, школских области окружним и среским зградама у својој инспекцији и старају се о њиховом добром одржавању.

18. Да прикупљају све потребне податке о стварном коштању грађевинског материјала и сређене ценовнике шаљу Министарству Грађевина најдаље до 1. децембра сваке године.

19. Да воде надзор над израдом свих нових и одржавањем постојећих државних, војних и окр. путова и објеката на њима било да се граде и одржавају средством предузимача било у режији.

19а Да споразумно са сталним окружним одбором одређују доенице путова које имају поједине општине да граде и одржавају.

20. Да достављају непосредно сталним окр. одборима све кварове, на окруж. путовима и мостовима, који би могли лако да изазову прекид саобраћаја, те се морају журно оправљати и позову их преко дотичних окруж. начелника да у остављеном року изврше потребне оправке а ако окруж. одбор то не учини у остављеном му року и по другом писменом наређењу онда споразумно са окруж. начелником наређује, да то изврше државни секциони инжењери кратким путем, средством предузимача, а о трошку округа о чему одма извештава Министра Грађевина.

Чл. 15.
Све државне, као и полицијске, самоуправне

и општинске власти дужне су без оклевања давати грађевинским инспекцијама сва обавештења која инспекције од њих затраже.

Чл. 16.

Послове које имају заједнички да изврше два или више округа а тичу се грађевинске струке, врше Грађевинске инспекције споразумно са дотичним окруж. одборима а по прописима овога и осталих закона.

Чл. 17.

Грађевинске инспекције стоје у непосредној преписци са свима властима и надлештвима у својој инспекцији.

Чл. 18.

Грађевински инспектори имају права:

1. Да за омање кривице казне државне чиновнике поверене им инспекције, као и самоуправне окруж. среске и општинске инжењере за доказано неуредно вршење службе, одузимањем плате до десет дана о чему одмах извештавају Министра Грађевина и дотичне окружне среске и општинске одборе.

Приход од казни самоуправних и општинских чиновника иде у благајницу из које плату примају.

Жалбе против изречених казна подносе се у року од 15 дана преко Грађевинске инспекције Министру Грађевина чије је решење извршно.

2. Да о већим кривицама држав. инжењера у званичној дужности благовремено извештавају Министра Грађевина; а о већим кривицама и неуредностима окружних самоуправних инжењера као и општинских да поред Министра извештавају још и стални окр. и срески одбор односно општински суд.

3. Да дају особљу инспекције и секције осуство од дужности до 10 дана о чему да извештавају Министра Грађевина.

4. Да предлажу Министру Грађевина привремене и сталне размештаје државног техничког особља поверене им инспекције и секција

Чл. 19.

Грађевински инспектори или инспекциони инжењери дужни су да сваке године, најмање два пута, у пролеће и у јесен обиђу све јавне грађевине, путове и мостове у области своје инспекције, а тако исто и канцеларије држав. грађевин. секција као и канцеларије самоуправних и општинских инжењера и о тим прегледима подносе опширан извештај Министру Грађевина.

Чл. 20.

Грађевински инспектори или њихови заступници одобравају све исплате код државних грађевина, чија вредност прелази суму од 4000 дин. пошто за то претходно издејствују нарочито одобрење кредита из буџета Министарства Грађевина.

Чл. 21.

Канцеларије грађевинских инспекција су у окружним зградама, а где то није могуће онда у приватној згради у коме случају послугу кирију и огрев и осветљење плаћају на равне делове окрузи који сачињавају инспекцију.

Чл. 22.

Државне грађевинске секције

За вршење свију грађевинских послова по овом и осталим грађевинским законима постоји у сваком округу потребан број државних грађевинских секција као одељци грађевинских инспекција.

Свака државна грађевинска секција има потребан број инжењера и подинжењера а по потреби по једног архитекту или подархитекту, једног писара, једног цртача и једног практиканта за деловодство.

Број државних грађевинских секција и њихових седишта у сваком округу одређује се по потреби решењем Министра Грађевина.

Чл. 23.

Државни секциони инжењери врше ове послове :

1.— Све оне послове које им инспекција нареди на основи овога и постојећих грађевинских и осталих закона.

2.— Надзиравају и руководе непосредно изградом и оправком свију државних грађевина у својем округу односно секцији.

3.— Врше ванредну контролу над изградом епархијских и школских области, окружних, среских и општинских грађевина, и о нађеноме стању подносе извештај инспекцији, а само у врло журним случајевима и сталном окружном или среском одбору односно општинском суду.

4.— Оверавају признанице за наплату зараде предузимачеве за државне грађевине до суме од 4000 дин.

5.— По струци грађевинској дају бесплатно сва потребна обавештења изасланицима окружних одбора,

6. Обилазе најмање три пута годишње све државне, епархије и школских области, окружне и среске грађевине и путове, и о томе подносе извештај инспекцији

7. Дажавни секциони инжењери стоје под управом инспекције и само од ње примају наредбе. Они имају своју самосталну архиву и деловодство.

8. Они извршују и оне техничке послове за које им изда наредбу Министар Грађевина непосредно и одмах о томе извештавају инспекцију.

9. Они заступају у дужности окружне самоуправне инжењере у случају болести, осуства и т. д. без икаквог права накнаде за рад на терену сем

путних и подвозних трошкова, које им у том случају плаћа округ.

10. Обележавање регулационих и нивелац. линија по варошима и варошицама вршиће само онда ако дотичне варошке општине немају својих општинских инжењера.

Чл 24.

Канцеларије државних секционих инжењера морају бити у окр. зградама а где то није могуће онда у приватним зградама, за које ће округ плаћати кирију, послугу, огрев и осветљење.

Чл. 25.

Самоуправни окружни срески и општински инжењери.

1. За самоуправне окружне и среске инжењере и подинжењере, које окрузи по чл. 10. Закона о уређењу округа и срезова (од 1905 год.) бирају, могу се поставити само она лица, која имају прописане квалификације, које се овим законом траже за државне инжењере.

2. Пензионовани државни инжењери уживају своју пензију и онда када буду изабрани за самоуправне окружне, среске или општинске инжењере.

3. Ако дејствителни подинжењер или инжењер или пензионовани државни инжењери буду постављени за самоуправне окружне, среске или општинске инжењере па буду после тога поново постављени у државну службу, рачунаће им се све време проведено у окружној, среској или општинској служби као године указне државне службе.

4. Исто тако приватним инжењерима све време проведено у окружној, среској или општинској служби рачунаће се у године указне државне службе ако доцније буду постављени за државне инжењере.

5. Дужност ових самоуправних инжењера одређена је у неколико овим законом као и законом о уређењу округа и срезова а поред тога утврђује се уговором између њих и окружних, односно среских или општинских власти, који се уговори преко грађевинских државних инспекција подносе на преглед и одобрење Министру Грађевина.

6. Плате самоуправним окружним, среским и општинским инжењерима и подинжењерима при ступању у самоуправну службу одређује се према годинама проведеним у државној служби односно у јавној пракси, онако исто као и државним инжењерима у свему према чл. 44. овог закона а додаци за путовање и рад на терену не могу бити ни у ком случају већи од 50% од саме плате. Величина ових додатака утврђује се уговором, коју такође према просторности округа, среза или општине и престојећим техничким пословима одобрава Министар Грађевина.

7. Самоуправним окружним, среским или општинским инжењерима или подинжењерима повишује се плата на основи чл. 44 овога закона сваке навршене четврте године службе, исто онако као и државним инжењерима. И за све самоуправне инжењере вреди одредба чл. 50 овога закона.

8. Самоуправни окружни, срески или општински инжењери или подинжењери ако су пре ступања у самоуправну службу били државни чиновници и као такви стекли право по закону да улажу и даље у удовички фонд, улагаће у исти одговарајући проценат на своју плату као и на периодске повишице своје плате исто онако и са истим дужностима и правима као и државни инжењери.

9. Они самоуправни окружни срески или општински инжењери који сада улажу у удовички фонд улагаће у исти по досадањем праву док им се плата не регулише по овом закону, после чега ће улагати у удовички фонд у свему по одредбама претходне тачке овога члана закона.

10. Досадање плате самоуправних окружних среских или општинских инжењера уживаће исти за све време трајања њиховога уговора са округом срезом односно општином а по истеку уговора има се регулисати у свему по одредбама овога закона ако и даље остану у самоуправној служби, а плате новопостављеним самоуправним инжењерима имају се у свему одређивати по одредбама овога закона.

11. Сви самоуправни инжењери дужни су пре ступања на своју дужност у присуству државне власти положити следећу заклетву: „Ја — Н. Н. заклињем се свемогућим Богом: да ћу владајућем Краљу веран бити, да ћу се земаљскога устава савесно придржавати, да ћу се земаљским законима и законским наредбама претпостављених ми власти покоравати, да ћу дужности које су са мојом струком у вези тачно и савесно испуњавати и да ћу интересе округа односно среза или општине савесно штитити. Тако ми Бог помогао.“

Министар Грађевина ће у сваком поједином случају одредити надлештва при томе ће сваки појединац ову заклетву положити.

Чл 26.

Дужности самоуправних, окружних, среских и општинских инжењера су следеће:

1. Да врше све техничке послове у округу срезу или општини према наредбама окружног среског или општинског одбора и упуштвима државних грађевинских инспекција.

2. Да сваке године најдаље до 31. децембра подносе грађевинској инспекцији извештај о свима извршеним техничким радовима о трошку округа среза или општине као и о њиховоме кошгању.

3. Да у случају потребе привремено заступају државне секционе инжењере и то бесплатно у месту

становања а ван овога са додацима које државни екциони инжењери имају. Ово заступање у сваком поједином случају одобрава Министар Грађевина на предлог инспекције.

4. Да врше и све приватне техничке послове по овој струци у колико исти не спадају у делокруг државних власти.

5. Они не могу предузимати израду јавних грађевина ни непосредно ни посредно.

Чл. 27.

За немарљиво вршење техничких послова у опште као и немарљиво вршење наредба грађевинских инспекција, може Министар Грађевина узимати на одговор и казнити самоуправне окружне и среске и општинске инжењере исто као што кажњава и државне инжењере или их предати дисциплинском суду на суђење.

Овлашћени цивилни инжењери и архитекте у јавној пракси.

Чл. 28.

Цивилни инжењери и архитекте у јавној пракси морају имати оне исте квалификације, које се траже за државне инжењере, те да могу добити право на јавну праксу.

Сваки цивилни или државни инжењер или архитекта у оставци и у пензији мога бити овлашћен цивилни инжењер или архитекта чим плати таксу у 50 дин. за коју добија декрет са потписом Министра Грађевина, који му даје овлашћење за авну праксу у опште у целој земљи.

Чл. 29.

Овлашћени цивилни инжењери и архитекти имају право да израђују пројекте и предузимају у израду како приватно тако и све јавне грађевине.

Да премеравају земљишта, да израђују планове за воденице и грађевине на води по закону о водама, и регулационе и нивелац. планове вароши и варошица и бања по закону о местима.

Да пуноважно као и државни самоуправни инжењери и архитекте дају пред земаљским властима своје стручно-техничко мишљење.

Да по престанку више дужност државних инжењера у недостатку истих а по нарочитом решењу Министра Грађевина, а са платом и осталим наградама, које имају државни инжењери, који су толико исто у државној служби колико цивилни инжењери и архитекте у јавној пракси.

Овлашћени цивилни инжењери и архитекте наплаћују своје награде од приватних лица по погодби.

Они су дужни пре почетка праксе положити а у присуству државне владе следећу заклетву: „Ја Н. Н. заклињем се свемогућим Богом: да ћу владајућем Краљу веран бити, да ћу се земаљског устава савесно придржавати, да ћу се земаљским за-

конима и законским одредбама покоравати и да ћу дужностима које су са мојом струком у вези тачно и савесно испуњавати. Тако ми Бог помагао.“

Министар Грађевина ће у сваком поједином случају одредити надлештво при коме ће сваки поједини ову заклетву положити.

Чл. 30.

Кад Министар Грађевина сам или на основу појединаца добије уверење о неисправном раду цивилних инжењера, архитекта, предаје их Дисциплинарном Суду на суђење, пошто ствар претходно истражи. И њима се суди као и свима осталим државним и самоуправним чиновницима. Решење Дисциплинарног суда извршено је.

Чл. 31.

Овлашћени грађевинари.

Овлашћени грађевинари за непосредно предузимање јавних грађевина могу бити:

Инжењери и архитекте који су служили државу, округ срез, или општину па су у пензији или у приватној пракси.

Овлашћени цивилни инжењери и архитекте у јавној служби.

Она лица, која су свршила какву средњу техничку школу и која су провела у пракси најмање три године.

Она лица, која су свршила зидарско тесачку школу и која су провела најмање три године у пракси.

Овлашћени грађевинари добијају свој декрет са потписом Министра Грађевина за који плаћају таксу у 20 динара која им поред осталих услова, који се траже, даје право непосредног предузимања јавних грађевина.

Чл. 32.

Сви досадањи предузимачи грађевинских послова сматрају се за грађевинаре и ако немају напред означене квалификације по чл. 31. овога закона, али су дужни, да у року од три године положе практични испит према правилима, које ће прописати Министар Грађевина. По положеном испиту добиће и ови грађевинари декрет уз наплату таксе од 20 дин.

Који од садањих предузимача у горе означеном року не положи практичан испит, престаје бити грађевинар за подизање јавних грађевина.

Ну, израду и оправку јавних грађевина до предрачунске суме од 5000 дин. могу предузимати сви досадањи предузимачи и ако не положе напред поменути испит, као и све оне занатлије, које се занимају предузимачком грађевинском радњом.

Чл. 33.

Министру Грађевина ставља се у дужност да

уз припомоћ Министра Народне Привреде у што краћем року о трошку државном установи практичне зидарско-тесачке школе за образовање грађевинара са програмом који ће он и прописати.

III Дужности и права начелника одељења Министарства Грађевина.

Чл. 34.

Начелници одељења Министарства Грађевина дужни су старати се, да се целокупан технички посао у Министарству Грађевина као и у целој земљи брзо и тачно и без застоја отправља, за шта су и одговорни.

Начелници одељења Министарства Грађевина имају права, да особљу својих одељења као и особљу Грађевинских инспекција, изузев инспекторе, и свом особљу Грађевинских секција дају до 15 дана осуства, о чему одмах извештавају Министра Грађевина.

Исто тако начелници имају право узимата на одговор поменуто особље за неисправност вршења службе, но решења по истима доноси Министар Грађевина.

Чл. 35.

Начелници одељења Министарства Грађевина, сваки по својој струци, имају права да одобравају, да се из одобреног годишњег буџета Министарства Грађевина може на разне оправке државних грађевина или оних чије оправке по закону држава плаћа утрошити суму до 500 дин. Исто тако они имају права одобравати и набавке потребног резервног грађевинског материјала у износу до 500 д.

Начелник рачунског одељења Министарства Грађевина има право, да одобрава све издатке по позицијама Министарства Грађевина у износу до 500 динара.

Они се морају старати да се буџет Министарства Грађевина ни у ком случају не прекорачи за шта су и одговорни.

IV Одговорнос целокупног техничког особља Министарства Грађевина.

Чл. 36.

Они технички органи, који израђују грађевинске пројекте или ове ревидују, или врше надзор над извршењем какве грађевине или састављају погодбена документа за извршење истих, или врше избор места за грађевине и материјално су одговорни за штете проузроковане њиховом непажњом или небрижљивим радом код дотичних грађевина.

V. Пословни ред Грађевинског Савета и награде члановима и пословођи његовом.

Чл. 37.

Сваки предмет упућен Грађевинском Савету даје овај на проучавање и реферисање, према важности истога тројици чланова, којима предмет

по стручности припада и од којих је један начелник одељења а остали техничари стручњаци.

Ако је предмет упућен Грађевинском Савету какав грађевински пројекат који се у Министарству Грађевина израђује, онда се техничар стручњак одређен за реферисање упознаје са тим предметом док је пројекат још у раду и своје примедбе саопштава начелнику одељења и пројектанту.

Референти подnose своје реферате писмено и довољним разлозима поткрепљено.

Чл. 38.

Проучавање предмета велике важности и значаја Савет може по одобрењу Министарства Грађевина поверити и другим признатим стручњацима ван Савета од којих прима само писмене реферате.

Чл. 39.

Савет се састаје у седницу на позив председништва, а може радити када су на окупу најмање председник или његов заменик, два начелника одељења, међу којима мора бити онај у чијем је одељењу израђен пројекат, пројектант, дотични техничари стручњаци или његови заменици, а по потреби и касациони судија, правни референт и изасланик Министарства на које се предмет односи; но, за предмете опште природе и већег значаја може Министар Грађевина наредити да се они претресају кад сви чланови Савета и заменици буду на окупу.

При решењу о каквом предмету мора сваки присутан члан гласати.

Савет решава већином гласова, а у случају једнаке поделе гласова, већину има оно мишљење за које је председавајући.

Савет даје своје мишљење писмено разлозима и подацима поткрепљено, а у извештај прилаже и одвојена мишљења ако их има.

Чл. 40.

За брзи и тачан рад Савета стара се председник.

Савету стоје на расположењу за рад потребна акта, књижница и потребан број техничког и административног особља Министарства Грађевина.

Савет има своје засебно деловодство и записник.

Чл. 41.

Министар Грађевина одређује хонораре председнику, члановима и пословођи Грађевинског Савета као и стручњацима ван Савета према буџетској могућности и с обзиром на важност предмета, који су на раду, и на рад појединих чланова односно стручњака.

Чл. 42.

Ближе одредбе о раду Савета прописује Министар Грађевина правилником.

VI. *Регулисање положаја особља Грађевинске струке*

A. Општа наређења

Чл. 43.

Особље грађевинске струке дели се на техничко и административно.

У техничко указно особље грађевинске струке спадају :

- а) подинжењери и подархитекте I и II класе,
- б) инжењери и архитекте;
- в) инспектори грађевинских секција I и II кл. и
- г) инспектори и начелници Министарства Грађевина I, II и III класе.

У административно особље спадају:

- 1. Правни референт I, II и III класе;
- 1. Благајник I II и III класе;
- 2. Књиговођа и секретари I II III IV и V кл.
- 3. Административни чиновници I II III IV и V кл.
- 4. Писари, експедитор и архивар I II III и IV кл.
- 5. Практиканти, цртачи и дијурнисте.

Плате и услови за постављење унапређење и пензионовање техничког и административно особље.

Чл. 44.

а) *Годишње плаће техничког особља јесу:*

1) Начелницима и инспекторима Министарства Грађевина.

III класе 6000. — динара

II „ 7000. — „

I „ 8000. — „

2. Инспекторима грађевинских инспекција:

II класе 6000. — динара

I „ 7000. — „

3. Инжењерима и архитектама основна је плата 3000 динара, која се повишава постепено онако како је даље то одређено.

4. Подинжењерима и подархитектама је плата.

II класе 2000 — динара

I „ 2500 — „

б. *Услови за техничко особље.*

Подинжењер и подархитекта II класе може бити онај који је свршио технички факултет на нашем Универзитету и тамо положио оба испита припремни и стручни са одличним успехом или који је свршио вишу техничку школу истога ранга на страни или који после свршеног техничког факултета на нашем Универзитету са врло добрим или добрим успехом, има још најмање једногодишњу праксу.

Подинжењер и подархитект прве класе може бити онај, који је као подинжењер или подархитект друге класе провео најмање две године у државној служби.

Инжењер или архитекта може бити онај који је положио државни технички испит и који је поред тога провео најмање две године као подинжењер, или подархитект прве класе у државној служби.

Плата инжењерима и архитектама од 3000 д. годишња плата повишава се постепено тако, да се после сваке четврте године повишује са 500 динара годишње тако, да инжењери или архитекте имају годишњу плату.

после навршене	4 године	службе	3500 динара
„	8	„	4000 „
„	12	„	4500 „
„	16	„	5000 „
„	20	„	5500 „
„	24	„	6000 „

Инспектор грађевинске секције II класе, инспектор Министарства Грађевина и начелник одељења III класе поставља се указом Краљевим на предлог Министра Грађевина а може постати онај инжењер или архитекта, који је провео у указној државној служби најмање 15 година. Они се даље унапређују Краљевим указом на предлог Министра Грађевина.

Инспектори и начелници одељења не могу бити унапређен у вишу класу ако нису у нижој служили најмање три године.

Ови услови за унапређење као и плате важе и за све указно техничко особље при Дирекцији Срп. Држав. Жељезница.

Инспектори одељења за грађење, одржавање и машинског при Дирекцији Држ. Жељезница имају ранг и плату начелника одељења Министарства Грађевина.

Техничко особље Министарства Грађевина и Дирекције Државних Жељезница не сме радити никакве приватне послове без нарочитог одобрења Министра Грађевина за сваки поједини случај.

Чл. 45.

Кад техничко указно особље грађевинске струке наврши 30 година државне службе, пензионисе се с пуном платом; по томе са навршеном 10 годинам службе добија 40%, а са сваком даљом годинам добија још по 3% од плате коју има.

Ови услови за пензију важе и за техничко особље при Дирекцији Срп. Држав. Жељезница.

Чл. 46.

У државну службу могу се примити као технички чиновници, сем за начелнике и инспекторе, и они техничари, који су били професори предмета грађевинске струке, или су били у општинској служби или у јавној грађанској пракси као инжењери, архитекте а имају квалификације, које се овим законом траже за инжењере и архитекте. Али се овима може дати највиши онај положај и плата коју би могли постићи, да су сво време своје службе и праксе провели као технички чиновници по овом закону у државној служби.

Према потреби могу се примити решењем Министра Грађевина за привремене инжењере — архитекте — у државну службу по општем закону за странце, и страни држављани, који поред свршене више техничке школе на страни имају тамо положен и државни технички испит а ако исти немају дужни су усти полагати по овом закону, ну и за њих важе одредбе изложене у првом ставу овога члана.

Чл. 47.

Исто тако Министар Грађевина може примити у државну службу као неуказне техничаре, цртаче и дијурнисте и оне који су само практични техничари а са годишњом платом до 2400 дин.

Чл. 48.

Министар Грађевина на основу одобреног буџета одређује :

а) Додатак грађевинским техничким чиновницима при инспекцијама и секцијама у име накнаде подвозних трошкова, а дневницу добијају по закону о трошковима управних власти и њихових служитеља, и

б) Особену награду техничком особљу Министарства Грађевина, инспекција и секција кад врше техничке послове на терену или при каквој грађевини за какву нарочито корисну службу и то :

За радове на терену који трају мање од три месеца ове награде могу износити највише колико и законом одређене дневнице.

За радове на терену који трају дуже од три месеца добијаће техничко особље у име дневнице и награде за теренски рад и то :

1.— Подинжењери и подархитекти 250— дин. месечно.

2.— Инжењери и архитекте по 300 дин. мес.

3.— Инспектори по 360 дин. месечно.

Ове одредбе чл. 48. важе и за техничко особље Дирекције Држав. Железница.

Чл. 49.

в. Годишње плате административном особљу јесу :

1. Правном референту

III. класе 5000 динара

II. „ 6000 „

I. „ 7000 „

2. Благајнику III. класе 4000 динара

„ II. „ 4500 „

„ I. „ 5000 „

3. Секретарима и књиговођама

V. класе 2500 динара

IV. „ 2800 „

III. „ 3300 „

II. „ 3600 „

I. „ 4000 „

4. Административним чиновницима

V класе 2000 дин.

IV „ 2400 „

III „ 2800

II „ 3200 „

I „ 3600 „

5. Писарима експедитору и архивару

IV класе 1308 дин.

III „ 1608 „

II „ 1908 „

I „ 2208 „

6. Практикантима и осталим званичницима најваћа је плата 1500 дин. на годину.

в) Услови за административно особље.

Правни референт може постати онај који поред свршеног правног факултета има још и 12 година указне службе или исто толико адвокатске праксе. За административне чиновнике могу бити постављени они који су свршили најмање четири разреда гимназије или реалке и који поред тога имају најмање пет година указне државне службе.

Сви писари Министарства Грађевина који се затеку у служби кад овај закон буде ступио у живот могу се поставити за административне чиновнике ако само имају најмање пет година указне државне службе.

Све административно особље поставља се и унапређује Краљевим указом на предлог Министра Грађевина.

Правни референт служи у свакој класи најмање три године а остало административно особље најмање две године.

Периодске повишице инжењера и архитекта означене у 44 члану овога закона уживаће само они инжењери и архитекте који своју службу врше ревносно, верно и предано, који нису земаљским судовима суђени ни осуђени за прљава дела и који нису одани пороцима.

Министар Грађевина овлашћује се да у почетку сваке године огласи, ком се од инжењера и архитекта прошла година не може урачунати за периодску повишицу и у исто време известити га о томе решењу у коме ће навести узроке таквом свом решењу.

Против овог решења Министра Грађевина има места жалби Државном Савету у року од 15 дана по саопштењу решења. Решење Државног Савета извршно је.

Чл. 51.

Ни један државни инжењер или архитекта не може бити отпуштен из државне службе без пресуде дисциплинарног и осталих судова, нити пензионан пре навршене 60 године живота, само у случају болести, ако на дужност не долазе више од годину дана, како прописује закон о чиновницима грађанскога реда, или ако се комисијом од три државна лекара, коју образује Министар Грађевина, докаже да је толико оболео, да своју дужност не

може вршити успешно, може се ставити у пензију ако је навршио 10 година указне службе. у противном отпушта се из исте са давањем издржавања у путу милости до 30% од плате, коју је као последњу у живао.

Државни технички испити.

Чл. 52.

Право на полагање овога испита имају сви они техничари који могу бити подинжењери или подархитекте по овоме закону, а који поред тога после положеног школског дипломског испита имају трогодишњу праксу. Овај испит полаже се пред одбором од пет чланова а по правилима и програму, који прописује Министар Грађевина за сваку грађевинску струку. Председника и чланове овога одбора који морају имати квалификације инжењера архитекте по досадањем или овом закону поставља Министар Грађевина на годину дана.

Овај испит полажу кандидати у месецима марту и априлу сваке године а пријављују се за испит најдаље до 1-ог јануара исте године.

Чл. 53.

Ко положи државни технички испит добија диплому за инжењера оне струке из које је испит положио или за архитекта, а ко на овом испиту падне има право, да га још два пут понови у току пет година по полагању првог испита.

Инжењера има по струци:

- а) грађевинских
- б) саобраћајних
- в) машинских
- г) електротехнички
- д) техничко привредних

Диплому о положеном испиту издаје испитни одбор а оверава је Министар Грађевина.

Титуку инжењера могу имати и носити само они који су добили диплому о положеном испиту своје струке по ранијем или овом закону.

Опште одредбе.

Чл. 54.

Ближа правила и упуства, како ће се и на који начин вршити послови Министарства Грађевина у опште као и дужности и одговорности за поједине органе његове прописује Министар Грађевина.

Чл. 55.

Министар Грађевина чини законске предлоге законодавној власти, он сачињава и годишњи буџет са своју струку и овај је саставни део државног буџета.

Чл. 56.

Сва акта Министарства потписује Министар Грађевина, осим оних за које он нареди и овласти начелнике одељења или вршиоце дужности истих, да их могу они у његово име потписивати што

ће се нарочитим расписима целокупном особљу саопштити.

Чл. 57.

Министарство Грађевина има свој печат са државним грбом у средини а унаоколо је натпис. Министарство Грађевина Краљевине Србије.

Прелазно наређење.

Чл. 58.

Технички чиновници Министарства Грађевина и они при Дирекцији Држ. Железница који се затеку у државној служби кад овај закон ступи у живот остају и даље у служби по свима досадањим условима до 1. Јули 1911. год. кога дана ће им се плате регулисати по чл. 44. овога закона.

Потребна сума за ово регулисање унеће се у буџет Министарства Грађевина за 1911. год.

Чл. 59.

Ко би од садањих техничких чиновника Министарства Грађевина имао већу плату од оне, која се овим законом према годинама проведеним у државној служби, (одређује чл. 44.) уживаће своју досадању плату све дотле, док не уђе у ону периоду своје службе, која му даје права на већу плату по овоме закону.

Чл. 60.

Сва досадања правила и упуства важиће и даље док Министар Грађевина у смислу овог закона не пропише нарочити правилник као замену за досадања упуства и правила.

Овај закон ступа у живот по потпису Краљевом и обнародовању, и тада губе силу и важност:

- а) Закон о уређењу Министарства Грађевина од 30. Новембра 1898. год., и

- б.) Све оне одредбе у другим законима, које су противне одредбама овога закона.

6. Дец. 1910. год.

Београд

По ранијим подацима саставио :

М. Ј. Божић

Нач. Мин. Грађевина

Снабдевање водом и хигијена у Италији.

Колерична побољевања у Јужној Италији обратила су најзад пажњу тамошње владе на општу негу здравља, чистоћу и начин живота тамошњег становништва. Истрагом заузимаљивог министра Луцати—а утврђено је да у Италији има сада на 10.000 општина, које немају воде за пиће. Природно је, да према томе не може ни бити говора о каквом хигијенском начину живота у овим местима. Најгоре у овом погледу стоје Апулија, Сардинија и Сицилија; но и у Горњој Италији има много места која трпе оскудицу у води за пиће.

Стаповништво Апулије, које броји нешто више од 2.000.000 становника, биће снабдевано водом са извора реке Sele с оне стране Апенина — водовод, који се сада већ гради; за остале пак области оскудне водом, поднело је министарство парламенту законски предлог за снабдевање водом за пиће — са предрачуном сумом од 250 милиона динара. Тако ће Апулички водовод по извршењу, које треба да буде 1916 год. бити најогромније грађевинско дело у тој области. Пре неколико дана успело се да се извор кот Carosele ухвати. Извор даје 5000 L/сек. и кроз одвод прође дневно 332 милиона литара воде за Апулију, тако да на сваког становника дође по 175 лит. дневно.

До сада су становници употребљавали само кишницу, пошто су лишени река и потока, а бунари су сасвим ретки. На главном доводу са ограницима прве врсте — у дужини 3500 километара радиће на 42 места истовремено 4000 људи. 90 километара главног довода долазе на тунеле, од којих ће најглавнији, који у близини извора пресеца Апенине, изнети 19 километара; На његовом извршењу радиће се још 5 година.

„М. Н. Н.“

Ст. Јос.

Б Е Л Е Ш К Е.

Уређење вароши. — Schweizerische Bauzeitung односи вест, да ће се почетком фебруара идуће годне одржати и у Цириху изложба планова за уређење вароши. Материјал за ову изложбу даће после две успеле изложбе за уређење модерне вароши у Берлину и Диселдорфу, одабране примере из саме Швајцарске. Повећи одбор од одабраних стручњака постараће се, да се овом приликом приреде предавања и заинтересује првенствено што већи број стручњака који ради на уређењу вароши, па онда да се и шири јавност обавести како би се добили општи принципи за стварање модерних вароши у уметничком и техничком погледу.

В.

Л И Т Е Р А Т У Р А.

Grundlagen des Städtebaues. Упут за пројектовање варошких постројења — Raymond Univ. Превод са енглеког L. Mac. Lean са 342 слике и 7 планова. Berlin 1910. Otto Viewegertels Verlag. Цена дин. 16.70 повез 30 fr.

Грађење каменог моста од 6 м. распона преко Врањске реке у вароши Врањи и изградња калдрме у улицама које воде ка царинарници и железничкој станици у Врањи, извршиће се по пројекту окр. инжењера г. Свет. Јовановића.

Предрачуна је сума 184 585,49 дин.

Грађење дрвенога моста од 10 м. отвора преко Иванковачке реке на путу Ђуприја — манастир Раваница одобрено је по пројекту в. инжењера г. Дим. Поповића. Предрачуна је сума 2856,15 динара. Лицита цију ће расписати и држати окружно начелство у Ђуприји.

Оправка четири пропуста на путу Лозница—Крупањ одобрена је по предрачуну инжењера г. Млад Ђуровића

Предрачуна је сума 166,71 динара.

Дванаест камених, плочама покривених пропуста на путу Ужице — Трешњица — Пожега саградиће се идуће год. по пројекту окр. инжењера г. М. Пљевљакушића.

Предрачуна је сума 5795,59 дин.

Нови срески пут. указом Њ. В. Краља од 17. децембра 1910 г. оглашен је за срески нови пут који ће се саградити од окр. пута Чачак—Краљево код цркве Качулићке, па преко села Качулице, Ласца и Мирајића до везе са среским путем Краљево—Каона—Ивањица.

Стечај за инжењера. Општини града Лесковца потребан је један стручан инжењер за наступајућу 1911. годину. Плата је одређена 2400 динара годишње с правом на наплату од сваке дате линије приватном лицу по 6 динара.

Првенствено право имају Срби из Србије и прирођени Срби (српски поданици).

Пријаве са потребним документима, имају се послати суду Општине града Лесковца до конца месеца децембра текуће године.

Услови, на основу којих се има уговор саставити и потврдити са примљеним инжењером, могу се видети у благајни овог суда сваког радног дана за време канцелариског рада.